

REDAKSIONEEL

DIE BRIEF VAN DIE GENERALE SINODE VAN DIE GEREFORMEERDE KERKE IN NEDERLAND — EN DIE G.T.V.

Dit is tans algemeen bekend dat die Sinode van die Gereformeerde Kerke in Nederland op hulle versoek samesprekings met verteenwoordigers van die Geref. en Ned. Geref. Kerke uit Suid-Afrika in Maart gehou het.

In teenwoordigheid van die deputate uit Suid-Afrika het die Sinode die besluit van die Geref. Ekumeniese Sinode oor die sogenaamde „rassekwessie” aanvaar. Pogings van 'n groep op die Sinode om die minderheidsrapport wat voor die G.E.S. gedien het, besluit van hierdie Sinode te maak, het misluk. Nietemin het die Sinode nog verder besluit om 'n brief aan die twee betrokke kerke in Suid-Afrika te rig.

Hierdie skrywe is voordat dit in Suid-Afrika ontvang is in Nederland oor die radio, televisie en selfs in die nie-kerklike pers gepubliseer. Ons druk dit ook hier *In die Skriflig* af en wil na aanleiding daarvan enkele sake met die oog op studie of diskussie aanroer:

Die brief:

Die Generale Synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland het op 23 Maart 1970 aan die Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika geskryf:

Waarde broeders,

De generale synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland heeft in haar zittingsperiode van maart 1970 de afgevaardigden van uw kerk ontvangen en met hen in kleiner en groter kring gesproken over de zaken die uw kerken en de onze ertoe gedrongen hebben elkander te ontmoeten en broederlijk aan te spreken.

In het volle bewustzijn van onze verbondenheid met uw kerken in Zuid Afrika hebben wij ons geroepen geweten ons tot u te wenden met betrekking tot de verhouding van de rassen in uw land.

Omdat de generale synode wil blijven uitgaan van de goede trouw waarmee u in het licht van de Heilige Schrift een oplossing begeert te zoeken voor de veelvuldige problemen van de rassensituatie in uw land, komen wij met vrijmoedigheid tot u om uit te spreken dat de Heilige Schrift naar onze overtuiging van de kerk een andere houding eist ten opzichte van de rassenproblematiek dan wij in de besluiten en de praktijk van uw kerken menen te horen.

De generale synode heeft de verwachting uitgesproken dat de besluiten van de Gereformeerde Oecumenische Synode inzake de

4 In die Skriflig

rassenverhoudingen ook door u zullen aanvaard en naar de intentie van deze besluiten zullen toegepast worden.

Onze verbondenheid in Christus mét uw kerken geeft ons de vrijmoedigheid u te schrijven en te pleiten voor een zó bestuderen van en luisteren naar de Heilige Schrift, dat gewaakt wordt voor elke dirigerende invloed, die sosiale, politieke en ander omstandigheden op uw en ons denken wil hebben. Wij willen u vragen of het streven naar zelfbehoud en het verdedigen van eigen bevoorrechte positie ten koste van medemens en met de eisen van de Heilige Schrift en de door haar geboden sosiale gerechtigheid te rijmen zijn. De generale synode spreekt de hoop uit dat u in het leven van kerk, staat en maatschappij de consequenties van de gerechtigheid blijmoedig en in vertrouwen op Gods belofte zult trekken.

De generale synode heeft het op hoge prijs gesteld dat uw afgevaardigden tot ons overgekomen zijn om door een ontmoeting zonder reserves goede banden van gemeenschap te zoeken en weer te leggen. Zij vertrouwt dat de betekenis van deze eerste ontmoeting niet verloren moge gaan maar in volgende besprekingen zal bewaard en versterkt worden.

Zoals wij geluisterd hebben naar uw vermaning aan ons gericht in verband met vragen inzake Schrift en belijdenis, zo komen wij tot u met de boodschap die in deze brief is vervat. Wij hopen dat de kracht daarvan niet alleen blijven en doorwerken zal in de gemeenschap tussen uwe en onze kerken maar ook in uw eigen kring bekend gemaakt en gezocht zal worden.

Houdt u verzekerd van de oprechte gezindheid waarin deze brief namens de generale synode aan uw kerkvergadering en aan de leden van uw kerken geschreven is, zoals wij niet zullen nalaten uw broederlijke raad in acht te nemen.

De God van alle genade zegene u en uw kerken bij het lezen en overwegen van deze boodschap, die wij, gedrongen door de liefde van Christus die verbindt, aan u zenden.

U van harte in Gods hoede aanbevelend,

tekenen in naam van de generale synode,

Dr. P. G. Kunst (Praeses).

Dr. C. Gilhuis (Assessor).

Dr. A. Kruyswijk (Scriba I).

Ds. W. Wiersma (Scriba II).

Prof. van Bemmelenlaan 1a, Utrecht.

'n Probleem vir kerklike korrespondensie

Dit is nie die plek om *In die Skriflig* die interkerklike situasie wat deur hierdie skrywe ontstaan, onder die oë te sien nie. Nietemin kan teoloë hulle verheug en hulle dankbaarheid boekstaaf vir die moontlikheid van interkerklike broederlike korrespondensie op 'n gemeenskaplike forum van Skrif en Belydenis. Die broederlike toon gee werklik hoop dat broeders met mekaar oor verskille (die sensitiewe) kan praat. Ons moet ook verwag dat hierdie korrespondensie tussen kerkverbande in hierdie eeu van internasionalisme en ekuumenisme altyd aktueler sal word. Dit gaan vrae oproep wat altyd diepgaander besinning sal vra — of vrae gaan vraagstukke word. Die besinning sal kerklik, prakties, maar ook akademies-wetenskaplik moet plaasvind.

Wanneer 'n mens die brief lees, kan jy dadelik aanvoel dat kerklike deputate met die vorm en inhoud van die Nederlandse brief groot probleme gaan hê. Die deputate sal hulle seker afvra: Hoe kan presies dieselfde brief met presies dieselfde bewoording, d.w.s. presies dieselfde aanklag en dieselfde vermaning, aan twee heeltemal verskillende Afrikaanse Kerke geskrywe word, wat heeltemal verskillende besluite en praktyke in hulle verhouding met die kerke onder nie-blanke volke onderhou? Is die brief dus werklik vir broeders in kerkverband bedoel, of is dit vir broeders in Afrikaanse volksverband, p/a hulle onderskeie kerkverbande, bedoel? Is dit basies kerklike korrespondensie wanneer so in die algemeen beskuldig word sonder enige verwysing na bepaalde sinodebesluite deur die Geref. Kerk in S.A. geneem (en sedert 1961 is daar baie met indringende Skrifgetuienis ten grondslag!)? Na watter „houding ... ten opzichte van de rassenproblematiek ... in de besluiten en de praktijk van uw kerken” verwys die Sinode van die Geref. Kerke in Nederland? Hoe kan die Sinode in Maart 1970 verwag dat die Geref. Kerk in S.A. die besluite van die G.E.S. oor die „rasseverhoudingen” moet aanvaar — wanneer ons Sinode dit reeds in Januarie/Februarie 1970 gedoen het? Is hulle nie op hoogte nie of verwys hulle na die enkele punt waaroor die Sinode van 1970 hom nader verklaar het? Hoekom verwag die Nederlandse Sinode dat ons sekere besluite van die G.E.S. moet aanvaar en toepas — terwyl hulle besluite van dieselfde G.E.S. oor aansluiting by die Wêreldraad van Kerke en oor die afwysing van die vrou in die ouderlingamp nie aanvaar of naar de intentie toegepas het nie?

Dergelyke vrae kan 'n mens reeds die omvang wat die saak van kerklike korrespondensie met hierdie skrywe kry, laat aanvoel. Dit verg reeds indringende besinning — en die probleem is veels te wyd om langer bloot vir spesialisasie of liefhebberij vir 'n paar sinodale deputate oor te staan.

'n Probleem vir die teologie

Die G.T.V. kan gerus kennis neem van probleme wat rondom hierdie skrywe opduik. Ons sal dit enigsins probeer aandui. Ons

meen dat dit 'n vrugbare studieveld, geleë binne die aktuele spanningveld van internasionale kerklike korrespondensie, ontbloom.

In die eerste plek moet ons raaksien dat hierdie skrywe ons nie bloot voor 'n aspek van kerklike korrespondensie stel nie. Dit sou „korrespondensie” gewees het wanneer die Geref. Kerk in S.A. as instituut (soos die brief wel miskien vermoed) aan duidelike eise en uitsprake van die Heilige Skrif ongehoorsaam is omdat ons nie waak „voor elk dirigerende invloed die sosiale, politieke en ander omstandighede op uw en ons denken wil hebben” en/of omdat „het streven tot zelfbehoud en het verdedigen van eigen bevoorrechte posisie ten koste van medemensen” ons doen en late bepaal.

Die saak is egter dat ons hier te doen het met vraagstukke oor die verstaan en vertolking van die Skrif. Die saak is nie uitgemaak dat 'n beleid van gebiedskeiding en eiesoortige ontwikkeling (soos in die Nederlande sedert 1572 t.o.v. België om politieke en godsdienstige redes plaasgevind het) teen die Heilige Skrif ingaan nie. Nietemin het die snypte tussen Skrif en politiek, Skrif en sosiale verhoudinge, ens., met *teologie* en met *wetenskaplike* besinning te maak. Die antwoord op die vraag in die brief, in hoeverre politieke, sosiale en ander omstandighede ons (*kerklike!*) situasie teen die Skriflig in verkleur of dirigeer, sal nie op deputate of sinodevergaderings gegee word nie. Dit is 'n vraagstuk vir die studeerkamers en teologiese simposiums. Ons moet waar nodig die hand eerlik en diep in eie boesem steek — en nie net altyd wil verdedig nie.

Dieselfde geld vir die ander kant van die saak. Die Nederlandse skrywe meen wel dat dirigerende invloede van politieke, sosiale en ander aard ook hulle denke kan kleur of vertroebel sodat hulle miskien nie die lig van die Skrif meer suiwer sien nie. Die punt is egter dat hulle uit „geroepen geweten” en uit „overtuiging” van die Geref. Kerk in S.A. „een ander houding eist ten opzichte van de rassenproblematiek . . .” Daaruit is dit duidelik dat die broeders tans nie weet of hulle wel en in hoeverre hulle denke beïnvloed is nie. Hulle kan dit miskien nie raaksien nie. Ons kan vir hulle dus alleen tot seën wees wanneer ons besin en vasstel of die hoofde van die Nederlandse broeders nie ook salf verdien nie. Is hulle Skrifvertolking in hulle „geweten” net Skriftuurlik gevorm — of het die filosofie van moderne Europa (liberalisme, evolusionisme, eksistensialisme, humanisme, sosialisme, materialisme, ens.) nie positief en reaksie teen sekere Europese strukture (bv. Nazisme) nie negatief die verstaan van die Skrif beïnvloed nie? Hoe ver strek die invloed van ekumenisme, invloed van die teologie van Barth, Bultmann e.a., invloed van die krisis waar die kerk veg om die oor van die „post-christelike” mens te bereik? Dit is selfs opmerklik dat juis sendingkringe die aansluiting by die Wêreldraad gedra het; betrokke is by die demonstratiewe en doelbewuste „kerklike” inmenging op sosiale en politieke terreine binne- en buitelands; 'n drukgroep vorm t.o.v. die sogenaamde rasseverhouding in S.A. ens. Dit mag blyk dat simpatie met sekere moderne teologiese, ekume-

niese en kerklike rigtings in reglynige verband met felle kritiek en antipatie teen Suid-Afrika staan — en omgekeerd by konserwatiewe kringe.

Die broeders in Nederland skryf waarskynlik uit die klimaat van 'n ontsaglike denkwolusie wat op hulle afgedwing is. Die krisis is beliggaam in die Tweede Wêreldoorlog. Onmiddellik daarna moes mense wat vir eeue en geslagte in die begrippe van die Nederlandse (Engelse, Spaanse, Portugese, Duitse, Belgiese, Italiaanse) Ryk, 'n corpus christianum, gedink en opgegroeï het, haastig aanpas by 'n totaal nuwe wêreld en hulle onwillekeurig daarmee vereenselwig. Nietemin het hulle denke sekere patrone van die ou denke behou. Binne 'n groot wêreldryk word gedink aan onderdane van een Ryk, een Koning, een „land”. Die enigste onderskeiding word gewoonlik soos by stemregkwalifikasies of sosiale verhoudinge, gemaak t.o.v. ekonomiese (inkomste), opvoedkundige (minimum skoling) en/of voorkoms soos status en huidskleur (ras). Van laasgenoemde is die talle „europeaan” en „non-europeaan” bordjies uit die tyd van die Engelse Ryk vir ons nog 'n mooi voorbeeld. Hierdie verdelinge op min of meer uitwendige gronde het in die Ryke die sogenaamde „rasseproblematiek” grotendeels veroorsaak.

Die Afrikaners is in so baie opsigte naby aan die Wes-Europeër en veral aan die Gereformeerde Nederlander, dat die mense die situasie in Suid-Afrika eenvoudig besien vanuit die vir hulle bekende Ryk-situasie. Hulle projekteer dit op die Afrikaner. So verwys hulle dan na „de verhouding van de rassen in uw land”, die „rasseproblematiek”. Hierdie terme het ook gedurende die Engelse Ryktydperk by ons posgevat. Ondertussen het daar by ons (juis ook in lyn met die Skrif)* in toenemende mate 'n bevryding begin kom van die „rasse”-term ten gunste van 'n „volk”-begrip. By die Europeër en veral by die manne wat met die sending in Kolonies gemoeid was, het die Skrifvreemde begrip „ras”, en alles wat dit i.v.m. Hitler oproep, bly steek. Baie van dié mense kan met die beste bedoelings ter wêreld, hulle nie indink in 'n veelvolkige samestelling soos dit tradisioneel voor die Engelse Ryk in Suid-Afrika bestaan het nie. Hulle hoor, maar verstaan nie die werklikheid dat die Afrikaner gebore is uit 'n proses van dekolonisasie ten opsigte van sowel die Nederlandse as die Engelse Ryke nie en gevolglik as een volk saam met ander volke in Suid-Afrika bestaan net soos die Nederlanders voor 1572 saam met ander volke in die Heilige Romeinse Ryk (Spaanse) bestaan het nie. Hulle kan hulle nie verplaas in die situasie dat daar noodwendig by wyse van 'n proses, geestelik en prakties, reste van die Engelse Ryktydperk ontgroeï moet word nie. Polities gesien is die laaste band met die ou Engelse Ryk maar slegs tien jaar gelede afgeknip!

Die vraag is egter in hoeverre ons self ons bewus is van die stempel wat Skrifvreemde gedagtes op ons gees in die geskiedenis gedruk het? Ek dink hier aan begrippe soos rasseverhoudinge, blanke volk, witmansleiding, witmansland, ens. Dit kom ooreen met die „neger” of „swart man”-begrip in Europa en liberale

Amerika. Ons moet ons rekenskap gee.

Afgesien van die begrip „rasseverhoudinge” vang die begrippe „medemens” en „sosiale geregtigheid” ook aandag. Beide begrippe het so iets van ’n Skriftuurlike klank — en herinner aan begrippe soos *naaste* en geregtigheid van of voor God — maar tog assosieer ’n mens dit dadelik met die *medemenslikheid* van die eksistensialisme en die *sosiale-kreet* van rewolusies, let wel in sowel demokratiese as kommunistiese lande. Is die begrippe Skriftuurlik of humanisties omlynd?

Daarbenewens wêk die skrywe van kerk tot kerk die vraag: Indien die Nederlandse skrywe eintlik die politiek-sosiale-situasie in Suid-Afrika eerder as besluite van die Geref. Sinodes op die oog het, wat moet ’n kerk nou presies doen? Hoe moet ’n kerk nou presies optree, byvoorbeeld wanneer staatswetgewing heeltemal die weg opgaan dat die arbeidsroeping van God en persoonlike verantwoordelikheid deur sosiale voorsieninge, ens. benadeel word? Kortom, wat is presies die taak van ’n kerk in byvoorbeeld ’n sosialiserende land? Wat is die verhouding tussen kerk-staat-volk-godsdiens-politiek-ekonomie? Gestel die kerk in S.A. voel op Skrifgronde in hulle gewete bekommerd oor die jeugproblematiek in Nederland — is dit dan ’n saak om deur middel van kerklike korrespondensie te hanteer en wat sou in so ’n geval presies van die aangesproke kerk ver wag word? Wat moet hulle ter plaatse doen en wat moet hulle op die skrywe waarin hulle aangespreek word, antwoord?

Indien ons nie kerklike korrespondensie wil laat ontaard in ’n aanspraak uit ’n hoek van „ek heiliger dan jy” of ons daarvan uit dieselfde hoek wil afmaak nie, vra die aktuele vraagstukke ons ernstige en wetenskaplike besinning. Na ons mening kan die verskillende G.T.V.-takke gerus oorweeg om die brandende vraagstukke van ons tyd, binnelands en buitelands, te ondersoek. Die teologie het hierin waarskynlik vandag baie hulp nodig van wetenskappe soos die filosofie (bv. pragmatisme, liberalisme, sosialisme, eksistensialisme, evolusionisme, ens.), volkekunde, staatsleer, geskiedenis, sosiologie, ekonomie, sielkunde ens., indien ons maar net krities wil besin oor die „dirigerende invloede” wat die verstaan en vertolking van die Bybel onder Gereformeerdes in Nederland en laat ons erken, ook in Suid-Afrika, beïnvloed.

B. Spoelstra.

* Vgl. „Die Bybel en ons Afrikaanse volkerebeleid”, *In die Skriflig*, nr. 15, September 1970.